

**Recenzja rozprawy doktorskiej Pana magistra Michała Pietrzaka
pt. „Zróżnicowanie rozwoju wyników sportowych w biegach sprinterskich”**

Motto

Zacznijmy od dedykacji, która ma przyświecać: *„Badź odważny w myśleniu, które niech będzie rzetelne, bo ono prowadzi do prawdy”* ks. bp. Janusz Ostrowski

Refleksja ogólna

Pisanie recenzji rozprawy doktorskiej to w zasadzie formalność. Każdy recenzent, przynajmniej takie jest moje zdanie, wywiązując się z tego zadania powinien podejść do sprawy holistycznie. Owszem, zalecenie brzmi jednoznacznie: *„...dokończyć recenzję rozprawy doktorskiej...”*, ale nie sposób przejść do porządku dziennego i mechanicznie ocenić pracę, pomijając postać doktoranta, okoliczności wyboru seminarium doktorskiego czy też zainteresowania i dorobek naukowy Promotora. Wybór seminarium licencjackiego, magisterskiego to najważniejszy wybór w trakcie całych studiów. Przynajmniej tak powinno być! W przypadku seminarium doktorskiego rzecz ma się podobnie, z tą jednak różnicą że cały plan może być realizowany w różny sposób, poprzez szkołę doktorską także. Młody człowiek samodzielnie, kierując się pasją i wyborem serca określa przedmiot swoich zainteresowań badawczych, aby odkrywać prawdę o rzeczywistości, którą chce poznawać. Do etapu doktoratu, zawsze to poszukiwanie dokonuje się pod kierunkiem i w towarzystwie osoby Promotora, opiekuna naukowego.

Szczegółowej charakterystyki osoby Doktoranta dokona zapewne Promotor. Moją uwagę zwróciła konsekwencja zainteresowań Pana magistra Michała Pietrzaka. Wysokiej klasy zawodnik, lekkoatleta, sprinter, płotkarz podejmuje wyzwanie zmierzenia się z bardzo ważnym, najważniejszym celem treningu

sportowego, jakim jest wynik sportowy. Pan mgr Michał Pietrzak to kolejna ciekawa osoba, która dołącza do grona seminarzystów Pana Profesora Janusza Iskry, znakomitego trenera biegów przez płotki, wybitnego profesora nauk o kulturze fizycznej, który w swoim dorobku posiada liczne publikacje naukowe, poświęcone problematyce wyników sportowych w różnym ujęciu. Jak widzimy, wszystko to wydaje się logicznym ciągiem decyzji wyboru problematyki, seminarium i promotora.

Do meritum!

Znakomity tyczkarz, trener, profesor nauk o kulturze fizycznej Zenon Ważny, w 1981 roku opublikował broszurkę pt. „*Struktura systemu szkolenia sportowego*“, w której wyodrębniono 5 podsystemów, z centralnie położonym, czyli najistotniejszym, podsystemem treningu, zawodów i odnowy biologicznej. Wynik sportowy pojawia się w strukturze systemu szkolenia sportowego w dwojaki sposób: jako cel i produkt systemu oraz jako przedmiot analiz i prognoz dokonywanych na potrzeby szkoleniowe, dydaktyczne i systemowe. Wynik sportowy, który jak już wspomniano jest głównym celem treningu sportowego i miernikiem skuteczności systemu szkolenia sportowego, poddawany jest wielorakim analizom. Na poszczególnych etapach szkolenia zawodnika mają one służyć np. określeniu optymalnego czasu kariery czy też wskazaniu momentu uzyskiwania przez niego najlepszych wyników sportowych. Analiza rozwoju karier najlepszych sportowców pokazuje wyraźnie, że badania naukowe w zakresie teorii treningu sportowego mają charakter systemowy i polegają na budowaniu modelu sytuacji rzeczywistych. Na przykład, wyznaczenie strefy wieku największych osiągnięć sportowych określa się na ogół na podstawie danych, charakteryzujących najlepszych zawodników Igrzysk Olimpijskich czy mistrzostw świata. Choć ilość i jakość pozyskiwanych informacji jest coraz doskonalsza, to w celu zbudowania modelu niezbędna staje się procedura empirycznego wyznaczenia minimalnej ich ilości odznaczającej się jednak wysoką informacyjnością. Wdaje się, że owe poszukiwania dają duże możliwości

określenia swoistej charakterystyki mistrzostwa sportowego dla konkretnej konkurencji sportu, na konkretnym etapie rozwoju zawodnika. Dalej – czerpiąc z doświadczenia treningu sportowego i korzystając z rzetelnych opracowań statystyczno-matematycznych, można uzyskać obiektywne wskaźniki określające czynniki, warunkujące postęp wyników sportowych.

Oceniana rozprawa doktorska należy do prac teoretycznych, w których punktem wyjścia do analizy matematyczno-statystycznej zjawisk jest różnorodny materiał pierwotny, zgromadzony w konkretnej rozpiętości czasowej i przestrzennej. Tytuł rozprawy jest zrozumiały i zwarty. Jej treść jest przykładem powstałej w latach 60. ubiegłego wieku nowej gałęzi teorii sportu – teorii wyniku sportowego. Biorąc pod uwagę jej zadania- temat pracy jest bez wątpienia ważny i aktualny dla teorii i praktyki sportu wyczynowego.

Ocena strony formalnej

Forma, objętość rozprawy, układ rozprawy, kolejność i kompletność rozdziałów, rodzaje załączników

Analizując układ pracy zaproponowany w spisie treści, obserwuję jej dość oryginalny schemat, nie spotykany w naukach o kulturze fizycznej a raczej przyjęty w naukach ścisłych. Praca liczy 184 strony, zawiera ona Wykaz skrótów, oraz kolejno ponumerowane jako rozdziały: 1. Wstęp, w którym przedstawiono teoretyczne wprowadzenie w podjętą problematykę, 2. Cele pracy i pytania badawcze, 3. Materiał i metody badań, 4. Wyniki, 5. Dyskusja, 6. Wnioski. Ponadto, już bez numeracji: Piśmiennictwo, liczące 130 pozycji bibliograficznych i 8 źródeł internetowych, Spis tabel, Spis rycin, Aneks, Streszczenie w języku polskim i angielskim. Wątpliwości recenzenta budzą jawne dysproporcje objętości między poszczególnymi rozdziałami, tj. rozdział 1. liczy 18 stron, rozdział 2. - 1 stronę, rozdział 3. - 5 stron oraz rozdział 4. – 100 stron i rozbudowana do 19. stron dyskusja (rozdział 5.). Chętnie wysłucham uzasadnienia Autora pracy, dla takiej jej konstrukcji.

Przyjęta przez Autora forma, choć wymykająca się powszechnie przyjętemu schematowi prac doktorskich w naukach w kulturze fizycznej, zawiera wszystkie elementy, przyjęte w konstrukcji tych prac.

Przechodząc do edytorskiej oceny pracy należy podkreślić, że tekst tworzy jednolity, logicznie spójny łańcuch ciągu myślowego, jest na ogół zwarty. Jest ponadto rzeczowy, bez frazeologii i wybujałości stylu. Spis tabel i rycin (spis ten uważam za słuszny) jak i same tabele i ryciny wykonano starannie.

Zgodność treści z tematem określonym w tytule

Treść pracy zasadniczo odpowiada tematowi określonymu w tytule, który jest skonstruowany na dość wysokim poziomie ogólności. W tytule nie zawarto problemu naukowego, co wymaga korekty.

Uwagi krytyczne

Oprócz wyartykułowanych powyżej, znaleziono szereg błędów gramatycznych (np. str. 30, i dalsze w opisie wyników) stylistycznych i językowych (podpisy pod wykresami na stronach: 95, 96, 98, 99, 101, 102, oraz analogicznie dalej). Na stronie 107, 127, 131 znalazłem błędy ortograficzne cyt. „...sprinterów polski...”, „Największe spadki dla Polskiej grupy”, „...najlepszych biegaczy polski i świata...” (pisownia oryginalna!). W całej pracy brakuje wielu przecinków, co bardzo utrudnia zrozumienie sensu prowadzonej przez Autora wypowiedzi. Zdarza się Autorowi budowanie zdań wielokrotnie złożonych, w których gubi ich sens logiczny (np. str. 75, 81, 82, 88 i dalej np. str 107,), czy też zdania nagle kończące całą wypowiedź, bez syntetycznego podsumowania autorskim komentarzem (np. str. 17, 23). Choć praca jest edytorsko staranna, to Autor nie uniknął błędów literowych, które traktuję jako oczywistą omyłkę pisarską. (np. str. 7, 21). Oprócz tego zdarzają się sformułowania na poziomie oczywistości, banalne przykłady lub fakty luźno związane z tematem, zatem nie przystające do poziomu prac doktorskich (np. str. 8, 9, 10, 14, 18, 21...)

Podsumowując, pozytywnie oceniam formalną stronę pracy, pomimo wskazanych niedociągnięć i błędów.

2. Ocena strony merytorycznej

Znaczenie naukowe i oryginalność podjętego tematu

Sformułowanie tematu pracy nie określa poruszanego w niej problemu. Ogólne sformułowanie tytułu nie precyzuje wielu cennych treści, które znaleziono w dysertacji, a których znaczenie naukowe potwierdzają pilne i aktualne poszukiwania dróg optymalizacji procesu treningowego przez wielu naukowców. Stąd też podjęty temat uznać należy za znaczący naukowo i oryginalny.

Przejrzystość celu pracy, hipotez, założeń

Rozdział 2. zatytułowany „*Cel pracy i pytania badawcze*” zawiera cel i pytania badawcze. Nie postawiono żadnej hipotezy. Kolejny rozdział 3. zawiera materiał i metody badań. Układ ten odbiega od klasycznego, przyjętego w pracach naukowych. Powszechnie przyjętą formułą jest określenie celu, hipotez, materiału i metod badawczych – również w naukach o kulturze fizycznej. Można zastosować inną formułę, gdzie zamiast hipotezy stawia się szczegółowe pytania badawcze. Wydaje się, że dla porządku formalnego prac naukowych warto przyjąć konsekwentnie standaryzację struktury pracy adekwatną do obszaru wiedzy. W rozdziale 2. i 3. znajdujemy te elementy, z ukrytą w rozdz.3. organizacją badań własnych. Ponadto sposób przedstawienia metod badawczych odbiega od przyjętego w kanonie metodologicznym. Już podrozdział rozdziału 3.2., zatytułowanego „Metody” zawiera tytuł 3.2.1. (str.28) „Protokoły badawcze”, które nie są metodą w klasycznym rozumieniu nauki. Brak konsekwencji semantycznej, pojęciowej i definicyjnej zaobserwowano ponadto w dalszym opisie metod, wszystkich pochodzących z jednej grupy metod analiz matematycznych i statystycznych (rozdz.3.2.2.). Autor nie napisał, że wykorzystał w pracy metodę kwerendy materiałów źródłowych, dzięki której pozyskał tak znaczną ilość pierwotnego materiału badawczego.

Poza tymi obserwacjami recenzent przyznaje, że cel pracy oraz korespondujące z nim pytania badawcze przedstawiono komunikatywnie i dość

przekonująco, a ich realizacja w treści pracy (rozdz.4.) jest zadowalająca, choć nie wszystkie są możliwe do zrealizowania przez Autora, uznając przyjęty przez niego samego model metodologiczny. Myślę tu o pytaniu 7. (str.24), na które uczciwą odpowiedź można uzyskać dopiero po zrealizowaniu mądrze zaprojektowanego eksperymentu.

Trafność doboru i wartość metrologiczna metod badawczych

Metodologia badań w naukach o kulturze fizycznej za powszechną praktykę przyjęła opis wszystkich zastosowanych w procesie badawczym metod oraz rozdzielenie metod badawczych od narzędzi. Ponadto, od metod i technik badawczych należy jasno odróżniać metody i techniki analizy danych. Tego w pracy zabrakło, choć trafnie je Autor dobiera i imponująco stosuje.

Ocena materiału badanego, liczebność, metoda doboru, opis warunków włączenia do badań

Geneza tematu została nakreślona w aspekcie rozwoju wyników sportowych w klasycznych konkurencjach sprinterskich: biegu na 100, 200 i 400m. Przyjęty przez Autora dobór 50 najlepszych zawodników i zawodniczek z Polski i świata w poszczególnych konkurencjach wydaje się zasadny z punktu widzenia celu pracy, którym jest: „...ocena przebiegu mistrzostwa sportowego (rozwoju wyników w ontogenezie sportowej) w biegach sprinterskich (100, 200 oraz 400 metrów) kobiet i mężczyzn o różnym poziomie zaawansowania”(str.24) Zakres czasowy przyjętych do analizy danych jest wystarczająco obszerny; obejmuje, jak czytamy na str. 25, lata 1985-2016. Kwerenda danych źródłowych obszerna, uzasadniona podjętą problematyką.

Dobór metod analizy wyników

Dobór metod analizy wyników nie budzi zastrzeżeń. Ich złożoność i zakres wynika z ustalonego modelu metodologicznego.

Wyniki analizy

Odpowiedzi na postawione pytania badawcze w zasadzie znajdujemy w rozdziale 4., „Wyniki”. Redakcja tego rozdziału nie w pełni pokrywa się ze

sformułowaniem każdego z 7. pytań badawczych (str.24). Trudno jest czytelnikowi przebrnąć przez wielostronicowe analizy, gdy nie ma precyzyjnie wyznaczonego celu, dla którego są one wykonywane. W tym układzie pracy Recenzent nie potrafi uczciwie przyznać, w jakim zakresie Autor wypełnił obowiązek odpowiedzi na pytania badawcze, prowadzące do realizacji głównego celu pracy. Analiza wyników badań jest bardzo obszerna – obejmuje 101 stron. maszynopisu, co nie zawsze może być uznane za dobre. Recenzent z uznaniem pochylił się nad ich wielorakością, świadczącą o szerokiej wyobraźni Autora, która czasem niestety przekracza wytyczone przez model metodologiczny, ramy analiz i wywodu, wprowadzając ostatecznie wrażenie szumu informacyjnego.

Ocena merytoryczna dyskusji

Dyskusja stanowi 5. osobny rozdział pracy, liczący 19 stron. Jest to dobra część pracy, w której Autor zestawia własne wyniki badań z dostępnymi badaniami innych autorów. Okazuje się, że próby naukowego zbadania poruszanego na łamach dysertacji problemu mają sporą tradycję. Autor sprawnie porusza się w treści przytaczanych przez siebie danych, zestawia je krytycznie z osiągnięciami pokrewnymi, dyskutuje, z pokorą uznając ograniczone możliwości przełożenia wprost uzyskanych wyników badań na konkretne osoby. Widzi wiele trudności z nałożeniem niczym kostiumu, wypracowanego przez siebie w żmudnym trudzie modelu mistrza, na konkretną osobę. Zaskakujące natomiast było włączenie w dyskusję kolejnych 7. tabel z wynikami. Takiej praktyki nie stosuje się w klasycznym rozumieniu dyskusji, która jest epickim uzasadnieniem uzyskanych wyników, w odniesieniu do znanych już faktów z literatury przedmiotu. Tabele 43-47 powinny znaleźć się w poszczególnych podrozdziałach rozdziału 4. „Wyniki”, gdyż stanowią syntetyczne podsumowanie nagromadzonych tam danych pierwotnych. Zachęcam Autora pracy do przemodelowania dyskusji tak, aby nie była ona skrótem wcześniej opisanych wyników a rzeczywistym popisem erudycji Autora w zakresie podjętego problemu, czego daje próbki, potwierdzając swoje naukowe umiejętności.

Do poprawności merytorycznej, a moim zdaniem bardziej do dojrzałości naukowej, niektórzy recenzenci zaliczają także wskazanie kierunku dalszych badań z zakresu problemu poruszanego w pracy. Jest to niewątpliwie dowód dociekliwości badacza i jego otwartości umysłu. Takiego, jednoznacznie brzmiącego fragmentu w dyskusji nie znalazłem, dlatego oczekuję podjęcia tej kwestii podczas obrony publicznej.

Podsumowując ocenę jednej z ważniejszych części pracy doktorskiej, pragnę podkreślić jej walory: ostrożne prowadzenie wywodu, miejscami bardzo inspirujące spostrzeżenia, dowodzące pasji i erudycji Autora w zakresie podjętego tematu. Dyskusję, całościowo oceniam pozytywnie.

Wnioski

Autor konsekwentnie przyjmuje strukturę nominalną rozdziałów, i tak „Wnioski” stanowią szósty, osobny rozdział pracy zawarty na stronach 150-152. Wniosków jest dziewięć, są bardzo rozbudowane, nawiązują do pytań badawczych. Są one adekwatne do rezultatów zaprezentowanych we wcześniejszych fragmentach pracy i odpowiednio nimi udokumentowane (rozdz. 4.) .

Lektura wniosków nie zaspokaja naukowo, nie przynosi jednoznacznych rozstrzygnięć. Dobrym pomysłem jest uzupełnienie wniosków o walory aplikacyjne, co owo, zaczerpnięte z tytułu „*zróznicowanie rozwoju wyników sportowych w biegach sprinterskich*” znaczy? Jak je wykorzystać w trenerskim trudzie? Czym się kierować, optymalizując wieloletni proces treningu?

Te i inne pytania wprost cisną się na usta po lekturze dysertacji. Proszę zatem Pana Magistra o odpowiedź na nie w trakcie obrony publicznej.

Ocena cytowanego piśmiennictwa

Piśmiennictwo, do którego odwołuje się Pan mgr Michał Pietrzak to 130 pozycji, autorów polskich i zagranicznych, w znakomitej większości pochodzące z ostatnich 20. lat, specyfiką odpowiadające zakresowi podjętych prac

badawczych. Pozytywnie oceniam również tą część pracy.

Wniosek końcowy

Przedstawiona do oceny praca spełnia wymagania stawiane pracom doktorskim w dyscyplinie nauk o kulturze fizycznej. Uwzględniając poczynioną wyżej, ogólną ocenę pracy i uwagi szczegółowe, z których część rysuje się bardziej w sferze oczekiwań niż zarzutów, przede wszystkim zaś podkreślając pozytywne strony pracy, wnoszę o dopuszczenie pana mgr Michała Pietrzaka do dalszych etapów przewodu doktorskiego.

Gdańsk, 27 listopada 2021

dr hab. Krzysztof Prusik, prof. AWFIS